

VEELVRATEN IN NOORWEGEN

Onbekend maakt onbeschermd

Roel May

Noorwegen staat bekend om zijn ruige en oneindige natuur. Hier komen alle Europese roofdieren nog voor: bruine beer, wolf, lynx en veelvraat. Je zou zeggen dat er in Noorwegen ruimte genoeg is voor een probleemloos samenleven van mensen en deze roofdieren. Niets is echter minder waar.

Noren zijn trots op hun onafhankelijkheid, wat zich politiek uit in het behoud van een sterke plattelandsgemeenschap voor de eigen voedselproductie en het subsidiëren van de veehouderij, zonder dat er eisen gesteld worden aan de wijze van bedrijfsvoering. Schapen en gedomesticeerde rendieren grazen onbeheerd op zomerweiden in de bergen. Conflicten met roofdieren worden hierbij 'opgelost' door legaal afschot (met bepaalde quota) en schadebestrijding (afschot van 'probleem'-dieren). Vorig jaar was er veel aandacht (en internationale verontwaardiging) over de door de Noorse overheid georganiseerde wolvenjacht. Ook met de veelvraat zijn er problemen, die echter veel minder in de openbaarheid zijn gekomen.

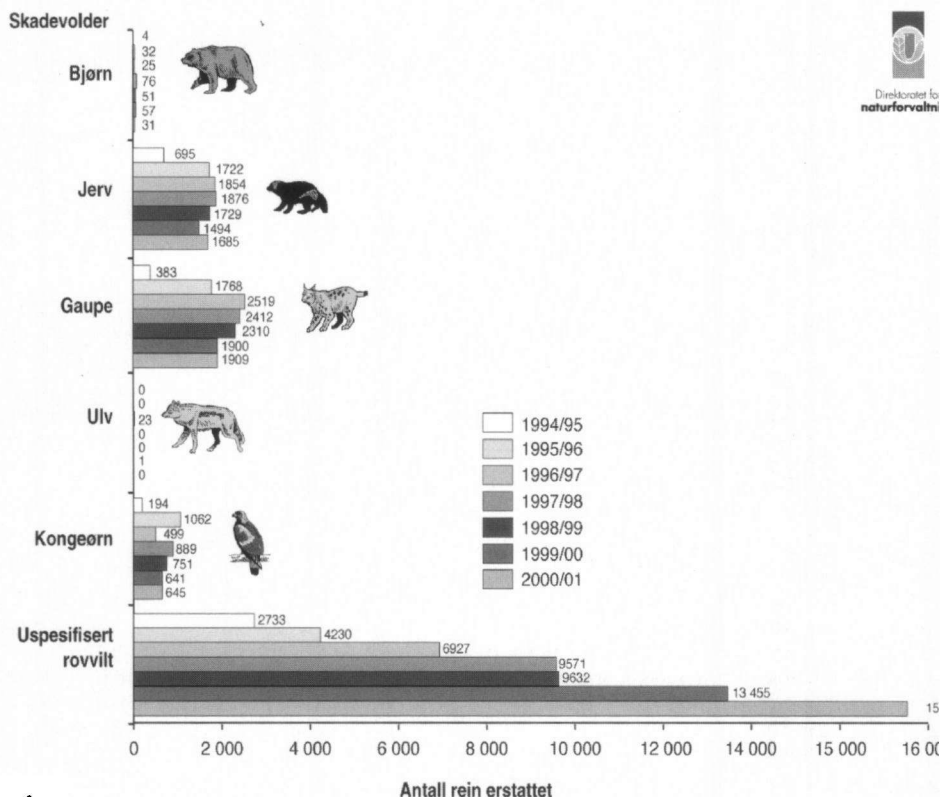
De veelvraat *Gulo gulo* is de grootste marterachtige die we kennen: zo groot als een labrador (*Canis familiaris*), met een gewicht van 10 tot 15 kilogram. De veelvraat wordt ook wel gekarakteriseerd als een kleine beer. Hij is zeer

schuw en leeft in afgelegen, bergachtige gebieden. Zijn voedsel bestaat niet alleen uit kleine zoogdieren en aas, maar hij jaagt ook op grotere prooien, zoals schapen en zelfs rendieren. Bij deze laatste prooidieren ontstaan de grootste problemen. Van alle roofdieren in Noorwegen doodt de veelvraat de meeste rendieren en schapen (zie figuren 1 en 2). De veelvraat leeft in lage dichtheden in Arctische gebieden, van Siberië tot Canada en Alaska. In Europa komt hij alleen nog voor in Finland (circa 100), Zweden (circa 350) en Noorwegen (circa 230). De verspreiding hier is verdeeld in twee verschillende populaties (figuur 3). De noordelijke populatie is aaneengesloten en loopt langs het ruige grensgebied tussen Noorwegen en Zweden, via het noorden naar Finland. De kleine, zuidelijke populatie bevindt zich in het bergachtige gebied van de nationale parken Dovrefjell en Rondane. Deze populatie bestaat momenteel uit circa 55 individuen en is, zowel geografisch als genetisch, sterk geïsoleerd van de aaneengesloten noordelijke populatie.

Door hun relatief hoge predatie op rendieren en schapen zorgen veelvraten voor veel problemen met de veehouderij. Vooral in het gebied van de zuidelijke populatie worden veel schapen gehouden op zomerweiden in de bergen, en hier is het conflict dan ook het grootst. Enerzijds heeft de Noorse overheid de verantwoordelijkheid om het voortbestaan van de veelvraat te garan-

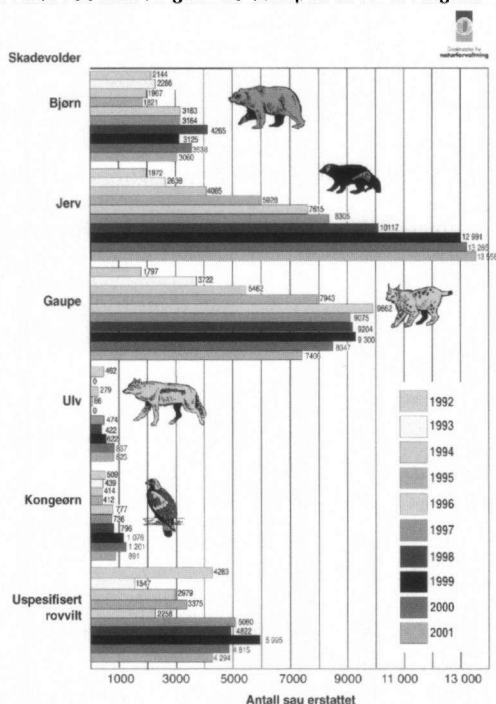

Veelvraat *Gulo gulo*. Foto: Dick Klees

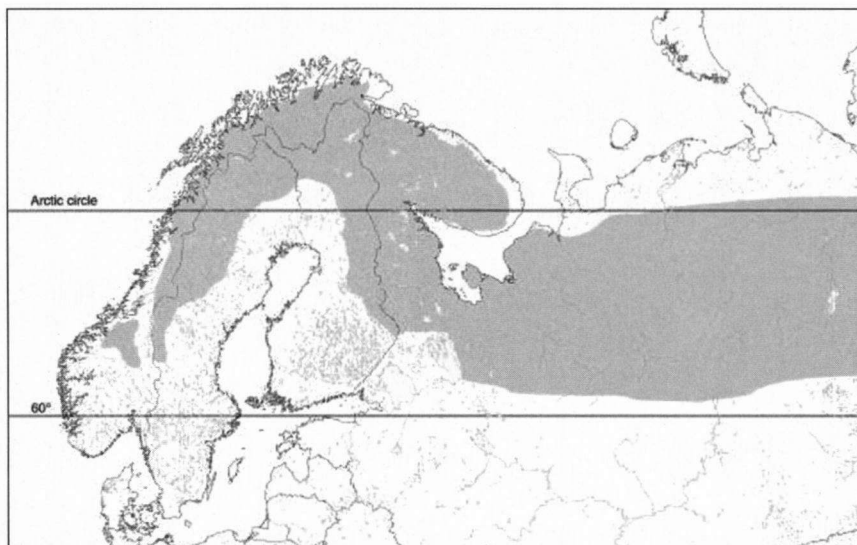
Figur 1.
Aantal door roofdieren gedode rendieren in Noorwegen.

Figur 2.
Aantal door roofdieren gedode schapen in Noorwegen.

deren (de soort vindt tenslotte bescherming onder de Berner Conventie); anderzijds wil de overheid de veehouders graag te vriend houden. In het verleden zijn voor de veelvraat speciale beschermingsgebieden ingesteld, waar niet gejaagd mocht worden. Met ingang van april van dit jaar zijn al deze gebieden echter opgeheven. Hierdoor is het mogelijk geworden om overal in Noorwegen, en dus ook in de kwetsbare zuidelijke populatie, veelvraten te doden via legaal afschot en schadebestrijding. Legaal afschot wordt uitgevoerd om de veelvraatpopulaties te verkleinen in gebieden waar veel problemen optreden met predatie op rendieren en schapen. Daarnaast kunnen veehouders compensatie krijgen voor geleden schade en kunnen zij vergunningen aanvragen voor afschot van individuele 'probleem'-dieren (schadebestrijding).

In 2001 lag het afschotquotum voor de zuidelijke populatie op 14 individuen, daarnaast zijn 15 dieren gedood via de schadebestrijding. Hoeveel dieren van

Figuur 3.
Verspreiding van de veelvraat in Europa.

het quotum daadwerkelijk gedood zijn, is nog onbekend. In heel Noorwegen echter zijn het afgelopen jaar zeker 85 veelvraten gedood. Van alle roofdieren in Noorwegen is van de veelvraat het minste bekend omtrent zijn ecologie, waardoor de mogelijke gevolgen van afschot en schadebestrijding op het voortbestaan van populaties veelal moeilijk zijn in te schatten. Gezien de lage reproductiesnelheid van de veelvraat en de hoge afschotquota (in de geïsoleerde zuidelijke populatie meer dan 25% van het totaal) loopt het dier, met name in het zuiden, gevaar uit te sterven zolang er niets verandert.

Het is van groot belang dat de Noorse overheid gaat inzien dat er iets moet veranderen in de veehouderij. In plaats van het onbeheerd laten grazen van rendieren en schapen, kunnen ook herdershonden ingezet worden. Elders in Europa (zoals in Frankrijk, Bulgarije en Roemenië) lijkt dit een goede methode om roofdieren weg te houden van de kudden. Ook de compensatie van geleden schade kan anders. In Zweden wordt de compensatie gerelateerd aan het voorkomen van hollen van veelvraten. Zo worden veehouders gestimuleerd hollen van veelvraten op te sporen en te beschermen, anders krijgen ze geen compensatie. Volgend jaar wordt het roofdierenbeleid in Noorwegen herzien, het is te hopen dat hierbij in een meer duurzame wijze van samenleven met roofdieren wordt voorzien. Tenslotte zal toekomstig onderzoek

meer kennis over, maar hopelijk ook meer belangstelling opleveren voor dit illustere dier.

Verder leesvoer

- Council of Europe: Action Plan for the conservation of wolverines in Europe (Gulo gulo): <http://www.nature.coe.int/cp20/tpvs25e.htm>
- State of the Environment Norway: http://www.environment.no/topics/biological_diversity/animals_plants/predators/wolverine.stm
- Large Carnivore Initiative for Europe: <http://www.large-carnivores-lcie.org/news59.htm>
- BBC Wildlife Magazine June 2002, pp. 64-66.

Roel May
Frankenveld 2
3911 JZ Rhenen